

Zagrożenia czynnikami biologicznymi w rolnictwie.

Borelioza - choroba zawodowa rolników.

Zagrożenia biologiczne na stanowiskach pracy występują w wielu sektorach gospodarki narodowej. Jednakże, ze względu na charakter pracy, w środowisku rolniczym tego rodzaju zagrożenia występują szczególnie często. Wobec rolników prowadzących gospodarstwa rodzinne ochrona przed zagrożeniami biologicznymi pozostaje ciągle ograniczona i sprowadza się do szkoleń pozwalających na podniesienie poziomu świadomości zagrożeń czynnikami biologicznymi wynikającymi z prowadzenia gospodarstwa rolnego. Rolnicy i pracownicy sektora rolnego wykonujący prace w produkcji zwierzęcej i roślinnej, a także w ogrodnictwie, leśnictwie oraz przy produkcji pasz dla zwierząt są narażeni na ryzyko związane z:

- bakteriami, grzybami, roztocznymi i wirusami przenoszonymi ze zwierząt, pasożytów i kleszczy
- chorobami układu oddechowego wywołanymi przez drobnoustroje i roztocza występujące w pyłach organicznych zbóż,
- ze swoistymi chorobami alergicznymi,

Kleszcze to grupa pasożytniczych stawonogów, które mają bardzo duże znaczenie epidemiologiczne jako przenosiciele chorobotwórczych mikroorganizmów takich jak bakterie, wirusy i pierwotniaki. Kleszcz pospolity (*Ixodes ricinus*) jest najczęściej występującym kleszczem w Europie Środkowej, w tym również w Polsce. Występuje

- w lasach liściastych i mieszanych o bogatym poszyciu i wilgotnej ściółce
- na skrajach lasów graniczących z łąkami, pastwiskami i polami uprawnymi
- nad wodami i na podmokłych obszarach porośniętych krzewami i trawami
- na zadrzewionych obszarach miejskich - parkach, skwerach i ogródkach działkowych.

Największa aktywność kleszczy przypada na miesiące wiosenne (kwiecień - czerwiec) obniża się w miesiącach letnich i ponownie nasila się jesienią. Spośród chorób przenoszonych przez kleszcze w naszej szerokości geograficznej największy problem stanowi borelioza. Borelioza jest chorobą odzwierzęcą, przewlekłą wieloukładową przebiegającą pod postacią objawów skórnych, kostnowastkowych, neurologicznych i kardiologicznych. Człowiek ulega zakażeniu krętkiem (*Borrelia burgdorferi*) podczas pokłucia przez kleszcze, przez

wtargnięcie znajdującego się na skórze kału kleszcza w zranione miejsce, przez rozgniecenie kleszcza i wtarcie jego treści w zranioną skórę.

Różnorodność objawów chorobowych boreliozy oraz podobieństwo do wielu innych schorzeń znacznie utrudnia jej rozpoznanie. Jest to choroba układowa, w której można wyróżnić kolejne stadia. W pierwszej fazie, po kilku dniach lub tygodniach po ukłuciu przez kleszcza, może pojawić się zmiana skórna - rumień wędrujący, któremu towarzyszą objawy grypopodobne. Po pewnym czasie rumień samoistnie znika, a nieleczona borelioza rozwija się dalej. W fazie drugiej mogą pojawić się objawy ze strony układu kostno-stawowego, nerwowego i układu krążenia. W trzeciej fazie dochodzi do nieodwracalnych zmian w tych układach. Boreliozę rozpoznaje się na podstawie objawów klinicznych i wyników testów serologicznych.

Choroby zawodowe to grupa chorób spowodowanych działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy lub spowodowanych sposobem wykonywania pracy. Powstają wskutek stałego przebywania ciała w niedogodnej pozycji, systematycznego wykonywania forsownych czynności lub regularnego przebywania w otoczeniu zawierającym czynniki szkodliwe dla zdrowia. Borelioza znajduje się w wykazie chorób zawodowych określanym przez Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 2009 r. w sprawie chorób zawodowych.

Profilaktyka chorób przenoszonych przez kleszcze.

Najskuteczniejszym sposobem profilaktyki w chorobach zakaźnych są szczepienia ochronne, jednak w wielu przypadkach niemożliwe z powodu braku szczepionki. Od wielu lat można się w ten sposób zabezpieczyć przed kleszczowym zapaleniem mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych. W przypadku boreliozy wyprodukowanie szczepionki w Europie jest trudne, ponieważ na naszym kontynencie krętek boreliozy jest bardzo zróżnicowany antygenowo. Brak szczepionki sprawia, że niezwykle ważne są inne działania profilaktyczne, które mają na celu ograniczenie zagrożenia różnymi czynnikami zakaźnymi przenoszonymi przez kleszcze.

Działania profilaktyczne to:

- ochrony osobiste

-oświata zdrowotna

- działania środowiskowe

Ochrona osobista to unikanie kontaktu z kleszczami poprzez omijanie miejsc, w których występuje wysoka aktywność tych stawonogów. Takimi miejscami są lasy liściaste i mieszane. Należy stosować środki odstrasające na odkryte części ciała, odzież i buty jak również odpowiednio się ubierać przed pójściem do lasu. Po powrocie z lasu należy dokładnie sprawdzić powierzchnię ciała i w razie zauważenia kleszcza należy go jak

najszybciej usunąć przy pomocy pensety lub specjalistycznego przyrządu do usuwania kleszczy. Zabiegi takie jak wycinanie krzaków i zarośli, koszenie trawy na skraju lasu, usuwanie chwastów rosnących wokół ogrodzeń i zabudowań mieszkalnych mają na celu ograniczenie liczby kleszczy.

Co zrobić w sytuacji gdy lekarz stwierdzi Boreliozę u rolnika, która jest wynikiem pracy w gospodarstwie rolnym?

Rolnik ubezpieczony w KRUS na podstawie - **decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej wydanej przez Państwową Inspekcję Sanitarną** składa wniosek o jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu spowodowanego wypadkiem przy pracy rolniczej lub rolniczą chorobą zawodową oraz rolnik może złożyć wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Zgłoszenie przyjmuje OR KRUS oraz wszystkie placówki terenowe Kasy.

Na podstawie "Zagrożenia czynnikami biologicznymi w rolnictwie - dotychczasowe i nowe problemy" pod redakcją Nimfy Stojek i Leszka Soleckiego. Instytut Medycyny Wsi, Lublin 2011

Monika Koszyła

KRUS Oddział Regionalny w Rzeszowie